

2(2)/2011

DOMINIKA KARWOTH-ZIELIŃSKA

Odbiór społeczny działalności organizacji pozarządowych w Polsce

Okres transformacji w Polsce był nie tylko czasem przełomu i zmiany systemu politycznego, ale także wprowadził zmiany w funkcjonowaniu społeczeństwa, dokonując jego powolnego przeobrażania – z powrotem (patrzac na aktywność społeczną przed II wojną światową) – w społeczeństwo bardziej świadome i odpowiedzialne. Wzrost aktywności Polaków oraz chęć wywierania wpływu na zachodzące zmiany zaowocowała rozwojem tak zwanego trzeciego sektora, czyli sektora pozarządowego¹. Przyjmuje się, że dojrzałe, demokratyczne społeczeństwo nie istnieje bez funkcjonowania organizacji pozarządowych². W tak świadomie zbudowanym społeczeństwie

1 Na ich określenie często używany jest skrót: NGOs – (ang. *non-governmental organizations*) – organizacje pozarządowe.

2 Por. Z. Lasocik, *Kilka uwag o roli organizacji pozarządowych w państwie demokratycznym*, Centrum Informacji dla Organizacji Pozarządowych BORDO, Warszawa 1994, s. 5.

wyróżnić można trzy sektory: administracji publicznej (rządowej i samorządowej), działalności prowadzonej dla zysku (biznesu) i działalności społecznej, zwykle prowadzonej dla dobra publicznego i opartej o pracę wolontariuszy, finansowanej z zewnątrz (np. poprzez darowizny, opłaty członkowskie, dotacje). Organizacje prowadzące tego rodzaju działalność często nazywa się także organizacjami non-profit³.

Do najbardziej popularnych i rozpowszechnionych form prawnych organizacji pozarządowych w Polsce należą fundacje i stowarzyszenia⁴. W 2009 roku w rejestrze REGON zarejestrowanych było 64 500 stowarzyszeń oraz 10 100 fundacji⁵. Działają one w oparciu o następujące akty prawne: ustawa o fundacjach z 1984 roku, ustawa o stowarzyszeniach z 1989 roku (z późniejszymi zmianami) oraz ustawa o działalności pożytku publicznego i wolontariacie z 2003 roku (ze zmianami z 2010 roku)⁶.

Za organizacje pozarządowe uważa się podmioty niebędące jednostkami sektora finansów publicznych oraz podmioty niedziałające w celu akumulacji zysku, a przeznaczające go w całości na cele statutowe⁷. Obszary działania organizacji są bardzo różne. Mogą powstać dla konkretnego celu, po osiągnięciu którego organizacja zostaje rozwiązana, mogą działać w interesie swoich członków,

3 Por. J. Babiak, *Rola organizacji pozarządowych we współczesnym społeczeństwie*, [w:] *Rola organizacji pozarządowych w kształtowaniu społeczeństwa obywatelskiego – Doświadczenia i wyzwania*, red. J. Babiak, W. Sługocki, Dom Wydawniczy ELIPSA, Warszawa 2009, s. 13.

4 Por. Z. Lasocik, *Kilka uwag o roli organizacji pozarządowych we współczesnym społeczeństwie*, dz. cyt., s. 6-7.

5 Por. <<http://civicpedia.ngo.pl/x/328111>> (dostęp: 12.02.2011).

6 Por. Ustawa z dnia 6 kwietnia 1984 r. o fundacjach, (Dz. U., Nr 21, poz. 97); Ustawa z dnia 7 kwietnia 1989 r. *Prawo o stowarzyszeniach* (tekst jednolity w Dz. U. z 2001 r., Nr 79, poz. 855 z późn. zm); Ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (Dz. U. z 2010 r., Nr 234, poz. 1536); Ustawa z dnia 22 stycznia 2010 r. o zmianie ustawy o działalności pożytku publicznego i wolontariacie oraz niektórych innych ustaw (Dz. U., Nr 28, poz. 146).

7 Por. Art. 1, ust. 3 ustawy z 2010 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie, dz. cyt.

a mogą podejmować działalność bardziej złożoną⁸. Natomiast sfera zadań publicznych, w zakresie których organizacje pozarządowe wspierają działania oraz współpracują z organami administracji publicznej, obejmuje między innymi następujące dziedziny⁹:

- pomoc społeczną (w tym pomoc rodzinom i osobom w trudnej sytuacji życiowej);
- działania na rzecz integracji zawodowej oraz na rzecz osób zagrożonych wykluczeniem społecznym;
- działalność charytatywną;
- działalność na rzecz rozwoju polskości, kultury, świadomości obywatelskiej;
- ochronę i promocję zdrowia;
- działanie na rzecz mniejszości narodowych i etnicznych;
- działania wspierające rozwój turystyki;
- działania na rzecz ochrony środowiska;
- bezpieczeństwo i obronność;
- przeciwdziałanie patologiom;
- rozwój swobód obywatelskich i praw człowieka;
- ratownictwo;
- pomoc humanitarną.

Działalność organizacji pozarządowych jest jednak – zarówno w Polsce, jak i innych krajach – w dużym stopniu krytykowana. Zarzuca się NGO-som zarówno chciwość, pozorność, jak i stronniczość w działaniu, a także nieuczciwość i upolitycznienie¹⁰.

Na początku lat 90. XX wieku Najwyższa Izba Kontroli przeprowadziła kontrole w wybranych organizacjach. Z materiałów przedstawionych przez NIK wynikało, że zachodziły nieprawidłowości

8 Por. J. Babiak, *Rola organizacji pozarządowych we współczesnym społeczeństwie*, dz. cyt., s. 14-15.

9 Por. Art. 1, ust. 4 Ustawy z dnia 21 stycznia 2010 r. o zmianie ustawy o działalności pożytku publicznego, dz. cyt. (zmieniający art. 4, ust. 1 ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie z dnia 24 kwietnia 2003 r.).

10 Por. P. Frączak, *Grzechy główne organizacji pozarządowych*, <<http://frso.pl/images/etykapafiz2.pdf>> (dostęp: 19.02.2011); D. Stone, *Recycling bins, garbage cans or think tanks? Three myths regarding policy analysis institutes*, „Public Administration” vol. 85, 2007, s. 258-278; M. Gibelman, S.R. Gelman, *Very public scandals. Non-government organizations in trouble*, „International Journal of Voluntary and Nonprofit Organizations” vol. 12, 2001, s. 49-66.

w zarządzaniu środkami publicznymi przez niektóre fundacje¹¹. Dodatkowo, w przyjętym przez Radę Ministrów dokumencie z 1994 roku zatytułowanym *Bezpieczeństwo obywateli i porządek publiczny*, stwierdzono, że fundacje stanowią formę działalności przestępczej:

Odrębnym uwarunkowaniem przestępczości gospodarczej jest pojawienie się w ostatnich latach nowych jej form. Przykładem mogą być fundacje. Obecnie w kraju istnieje ich ok. 4 tysiące. Deklarują one wspieranie instytucji państwowych niemal we wszystkich dziedzinach życia społecznego. W wielu wypadkach ich działalność obciążają liczne nieprawidłowości, a nawet przestępstwa (...) ¹².

Nie dziwi zatem fakt, że z badań CBOS przeprowadzonych w 1995 roku na zlecenie Fundacji SOS wynikało, iż tylko 30% Polaków uważa działalność NGOs za wiarygodną¹³.

Dyskusje nad usprawnieniem działania i przejrzystości trzeciego sektora trwały od początku lat 90. ubiegłego wieku, by w 1996 roku zaowocować ustanowieniem Karty Zasad Działania Organizacji Pozarządowych, która miała się przyczynić do wzrostu zaufania wobec organizacji społecznych. Do jej najważniejszych postanowień należały¹⁴:

- kierowanie się zasadą poszanowania godności, praw i wolności człowieka;
- działanie w ramach prawa obowiązującego w demokratycznym państwie, wpływanie – w ramach demokratycznych procedur – na jego doskonalenie;

11 Rok 1992 i 1994.

12 P. Frączak, *Trzeci sektor w III Rzeczypospolitej – wybór artykułów 1998-2001*, BORDO, Warszawa 2002, s. 72-73; K. Izdebski, *Kodeksy etyczne w organizacjach pozarządowych*, <http://www.jpo.kotburi.pl/index.php?option=com_content&view=article&id=51:kodeksy-etyczne-w-organizacjach-pozarzdo-wych&catid=8:artykuy&Itemid=15> (dostęp: 19.02.2011).

13 Por. J.J. Wygnański, *Kilka uwag o działalności non-profit*, [w:] *Standardy działania organizacji pozarządowych*, Stowarzyszenie na Rzecz Forum Inicjatywy Pozarządowych, Warszawa 1999, cyt. za: <http://www.ofop.eu/images/stories/Etyka_w_ngo.pdf> (dostęp: 19.02.2011).

14 Por. <http://www.ofop.eu/index.php?option=com_content&view=article&id=145%3Akarta-zasad-dziaania-organizacji-pozarzdo-wej&catid=21%3Akarta-zasad&Itemid=78&limitstart=1> (dostęp: 17.02.2011).

- samorządność i niezależność organizacji, działanie według wewnętrznych mechanizmów samoregulacji;
- jawność i przejrzystość działania (włącznie z rozdysponowaniem środków finansowych);
- przeznaczanie całych wypracowanych dochodów na realizację zadań statutowych oraz w rozsądnych granicach – na rozwój organizacji;
- współpraca pomiędzy istniejącymi organizacjami, na zasadach partnerstwa i wzajemnego wspierania się w swoich działaniach.

Pomimo przyjęcia zasad Karty, nie spełniła ona oczekiwań. Wciąż pojawiały się patologie w funkcjonowaniu różnych stowarzyszeń i fundacji – wystarczy przypomnieć aferę związaną z wyprowadzaniem funduszy z orlenowskiej fundacji *Dar serca*¹⁵ czy sprawę tak zwanych eko-haraczy, dotyczącą przyjmowania łapówek przez niektóre organizacje ekologiczne w zamian za odstąpienie od protestów względem jakiejś inwestycji (z czego można wnioskować, że dany protest miał na celu wyłącznie wyłudzenie „dotacji”). Część spośród pozostałych afer dotyczyła także prania brudnych pieniędzy czy innych związków ze światem przestępczym¹⁶.

W badaniach CBOS przeprowadzanych w latach 1998-2002 wykazano, iż niemal 80% Polaków nie działa w żadnej organizacji¹⁷.

15 Por. *Prokuratura: Nadużycia w orlenowskiej fundacji*, <http://plock.gazeta.pl/plock/1,35710,7364681,Prokuratura__Naduzycia_w_orlenowskiej_fundacji.html, 2009 r.> (dostęp: 19.02.2011).

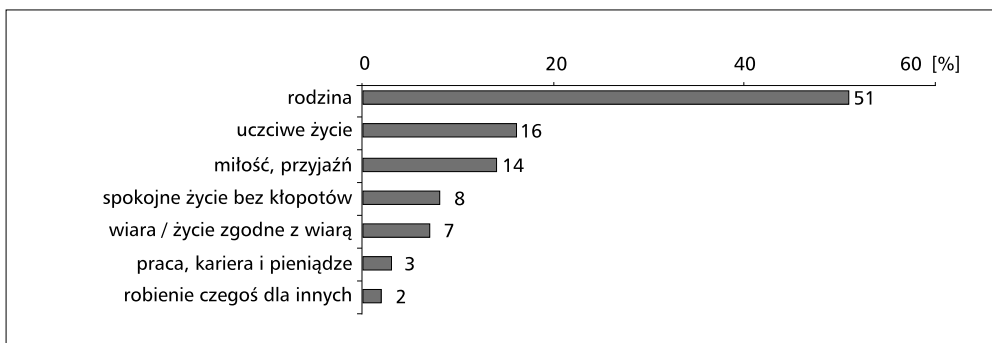
16 Najsłynniejsza afera dotyczyła Stowarzyszenia Przyjazne Miasto, inne wymuszenia miały miejsce np. w działaniach Stowarzyszenia Zdrowa Polska, por. M. Kęskrawiec, *Terror ekologiczny*, „Newsweek” nr 35/02; R. Kamiński, R. Pleśniak, *Ekoharacz*, „Wprost” 36/2001 (980); D. Bartosiewicz, *Darowali w łapę*, „Gazeta Wyborcza” z 8 czerwca 2001 r. Nieścistości dopatrywano się w działaniu Fundacji Jolanty Kwaśniewskiej – powiązanie ze światem przestępczym oraz korupcja – np. Andrzej Kratiuk, Prezes Rady Fundacji Jolanty Kwaśniewskiej, został oskarżony o pranie brudnych pieniędzy i niegospodarność, <http://wyborcza.pl/1,76842,8865047,Prokuratura_nie_odpuszcza_prezesowi_rady_Fundacji.html#ixzz1EDPJqkG0> (dostęp: 22.02.2011). Głośna stała się również sprawa M. Dochnała i Polkomteli – por. T. Butkiewicz, M. Dzierżanowski, *Aleksander K.*, „Wprost” 10/2005 (1162).

17 Por. B. Wiórka, *Przemiany grupowej aktywności społecznej Polaków w latach 1998-2002*, raport z badań CBOS, BS/22/2002/, Warszawa 2002, badanie na 973-osobowej reprezentatywnej grupie dorosłych Polaków.

Do tych, w które angażują się najczęściej, należą organizacje z obszaru szkolnictwa i oświaty, związki zawodowe, wspólnoty religijne i organizacje hobbystyczne¹⁸. W kwietniu 2006 roku Instytut PBS DGA (dawna Pracownia Badań Społecznych) przeprowadził sondaż dotyczący wyznawanych przez Polaków wartości życiowych oraz ich zachowań altruistycznych¹⁹. Zaangażowanie osobiste wskazuje jedynie 2% ankietowanych, równocześnie ponad połowa respondentów stwierdza, iż „Polacy chętnie pomagają innym”, przy czym pomoc ta najczęściej następuje w formie daru materialnego.

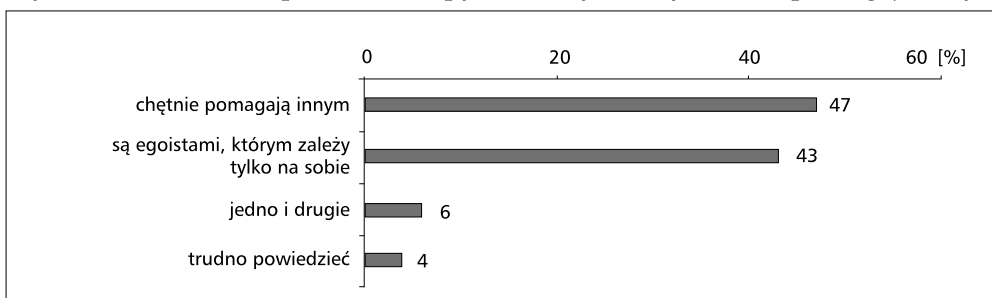
Poniżej – w postaci wykresów – prezentuję odpowiedzi respondentów.

Wykres 1. Najważniejsze wartości

Źródło: <<http://www.pbsdga.pl/x.php?x=371/Wartosci-zyciowe.html>> (dostęp: 17.02.2011).

Wykres 2. Rozkład odpowiedzi na pytanie, czy Polacy chętnie pomagają innym

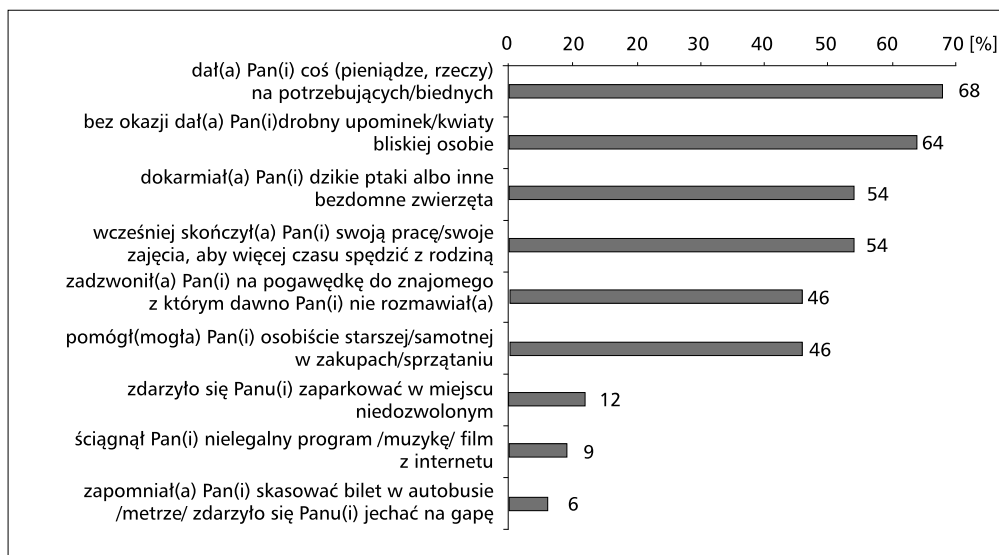

Źródło: <<http://www.pbsdga.pl/x.php?x=371/Wartosci-zyciowe.html>> (dostęp: 17.02.2011).

¹⁸ Por. tamże.

¹⁹ Na 500-osobowej grupie dorosłych Polaków, <<http://www.pbsdga.pl/x.php?x=371/Wartosci-zyciowe.html>> (dostęp: 19.02. 2011).

Wykres 3. Procentowy rozkład wybranej czynności, dokonanej w ostatnim miesiącu przez respondentów, spośród zaprezentowanych przez ankietowanych PBS DGA

Źródło: <<http://www.pbsdga.pl/x.php?x=371/Wartosci-zyciowe.html>> (dostęp: 17.02.2011).

Od końca lat 90. ubiegłego wieku maleje udział Polaków w różnego rodzaju organizacjach, szczególnie tych, w których działanie polega na wolontariacie. Spadek aktywności dotyczy większości obszarów życia społecznego. Można go chyba wytłumaczyć utratą zaufania do działania organizacji i brakiem wiary w sens oraz skuteczność działania na rzecz innych²⁰. Dopiero w ubiegłym roku odnotowano pewien wzrost aktywności społecznej.

20 Por. B. Wiórka, *Przemiany grupowej*, dz. cyt., s.11

Tabela 1. Deklarowane zaangażowanie obywatelskie w ramach różnych organizacji w latach 1998-2010

Praca społeczna w organizacjach obywatelskich	Wskazania respondentów według terminów badań						
	II 1998 N=1167	XII 1999 N=1522	I 2002 N=973	I 2004 N=1057	I 2006 N=1007	I 2008 N=890	I 2010 N=1052
	w procentach						
Osoby niepracujące społecznie	77	76	79	76	77	80	72
Osoby pracujące społecznie (ogółem)	23	24	21	24	23	20	28
w tym:							
– w jednej dziedzinie	15	13	15	14	14	12	15
– w dwóch dziedzinach	4	5	4	5	4	4	5
– w trzech lub więcej dziedzinach	4	6	2	5	5	4	8

Źródło: *Aktywność Polaków w organizacjach obywatelskich w latach 1998-2010*, BS/16/2010, CBOS, Warszawa 2010; N – losowo wybrana liczba respondentów.

By wzrosło poparcie społeczne dla organizacji, z początkiem XXI wieku ponowiono dyskusje nad zmianami w funkcjonowaniu organizacji, a także prace nad zmianami w Karcie Zasad Działania Organizacji Pozarządowych. Kartę tę znowelizowano w maju 2010 roku²¹. Działalność organizacji, według zasad Karty, powinny charakteryzować²²:

- kierowanie się zasadą dobra wspólnego – podobnie, jak to ujęto w Karcie z 1996 roku – organizacje pozarządowe w swoich działaniach kierują się zasadą poszanowania godności, praw i wolności człowieka, zasadami pomocniczości i dialogu;
- legalizm – organizacje biorące udział w procesie stanowienia prawa muszą jasno określić, w jakim charakterze występują – jako rzecznicy interesu społecznego, w imieniu konkretnych grup zagrożonych wykluczeniem czy też w imię innych interesów;

21 Została oficjalnie przyjęta przez Walne Zebranie Ogólnopolskiej Federacji Organizacji Pozarządowych 28 maja 2010 roku, por. <<http://wiadomosci.ngo.pl/wiadomosci/563782.html>> (dostęp: 17.02.2011).

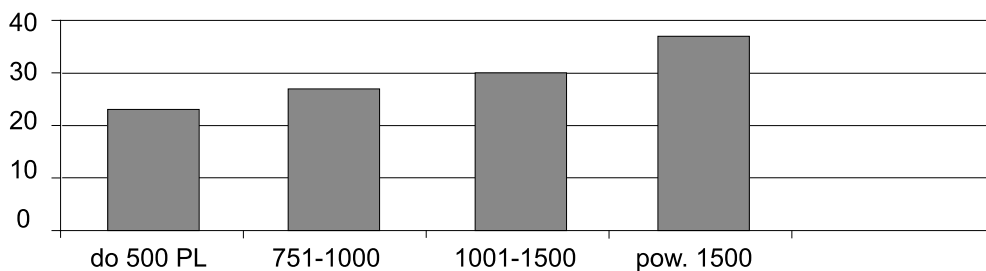
22 Por. <http://www.ofop.eu/index.php?option=com_content&view=article&id=145%3Akarta-zasad-dziaania-organizacji-pozarzadowej&catid=21%3Akarta-zasad&Itemid=78> (dostęp: 17.02.2011).

- **niezależność** – organizacje pozarządowe są samorządne i niezależne. Zasady ich działalności określają wewnętrzne mechanizmy samoregulacji, tak na poziomie poszczególnych organizacji, jak i branż. Niezależność – zarówno od źródeł finansowania, jak i politycznych ośrodków władzy – jest podstawowym wyzwaniem organizacji;
- **jawność i przejrzystość** finansów organizacji, pozwalająca na zewnętrzną ocenę zasadności i racjonalności wydatków;
- **odpowiedzialność** – branie pod uwagę w każdym aspekcie swojej działalności społecznych skutków działań i ich wpływu na społeczność i środowisko naturalne. Organizacje odpowiadają przed społeczeństwem za efektywne wykorzystanie powierzonych im środków;
- **rzetelność** – w planowaniu działania w oparciu o analizę potrzeb swoich beneficjentów. Niepodejmowanie działań, których organizacje nie są w stanie rzetelnie wykonać;
- **rozliczalność** – w brzmieniu podobnym do ustaleń poprzedniej Karty – przeznaczanie całego, wypracowanego dochodu na realizację zadań statutowych oraz – w rozsądnych granicach – na rozwój organizacji. Dbalność o majątek organizacji, w tym tworzoną własność społeczną oraz właściwe jej wykorzystanie powinno być podstawowym obowiązkiem osób zarządzających
- **partnerstwo** – poprzez współdziałanie z innymi podmiotami na zasadach partnerstwa, stawiając współpracę, wzajemność i solidarność wyżej niż konkurencję, izolację i indywidualny sukces. W sytuacji, gdy zachodzi konflikt wyznawanych wartości, organizacje podejmują działania przy zachowaniu zasad tolerancji i uznania prawa innych do posiadania odmiennego zdania;
- **podział władz** – każda organizacja pozarządowa, tworząc swoje struktury organizacyjne, powinna rozróżnić w statucie funkcje zarządzające od nadzorczych, a od członków kolegiального organu nadzorczego wymagać bezstronności, rzetelności i zaangażowania w działalność organizacji;
- **unikanie konfliktu interesów** oraz przejrzyste relacje w działaniach osób zaangażowanych w pracę organizacji.

W listopadzie 2010 roku na zlecenie Stowarzyszenia Klon/Jawor grupa Millward Brown SMG/KRC przeprowadziła badanie, z którego wynika, iż ponad połowa Polaków wspiera materialnie działalność

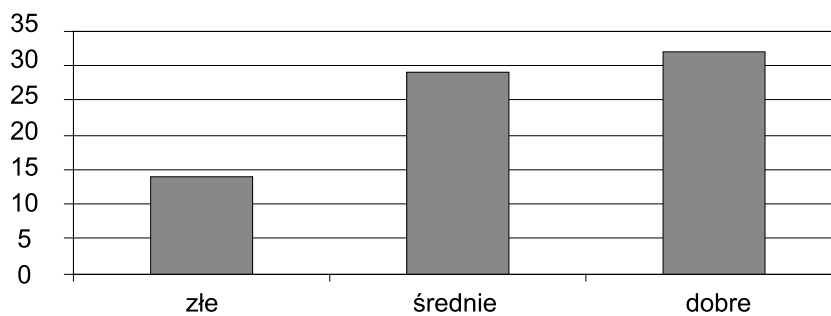
NGOs²³. Według badań CBOS odsetek osób wspierających działanie organizacji pozarządowych jest tym większy, im wyższy jest standard życia i zamożność ekonomiczna (bezrobotni, źle oceniający swoją sytuację materialną, renciści oraz pracownicy usług w ponad 85% nie angażują się w działanie organizacji pozarządowych)²⁴.

Wykres 4. Wsparcie w procentach dla organizacji pozarządowych wg dochodów na głowę w rodzinie

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych zawartych w badaniu CBOS: *Aktywność Polaków w organizacjach obywatelskich w latach 1998-2010*, dz. cyt.

Wykres 5. Wsparcie w procentach dla organizacji pozarządowych wg oceny warunków życia

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych zawartych w badaniu CBOS: *Aktywność Polaków w organizacjach obywatelskich w latach 1998-2010*, dz. cyt.

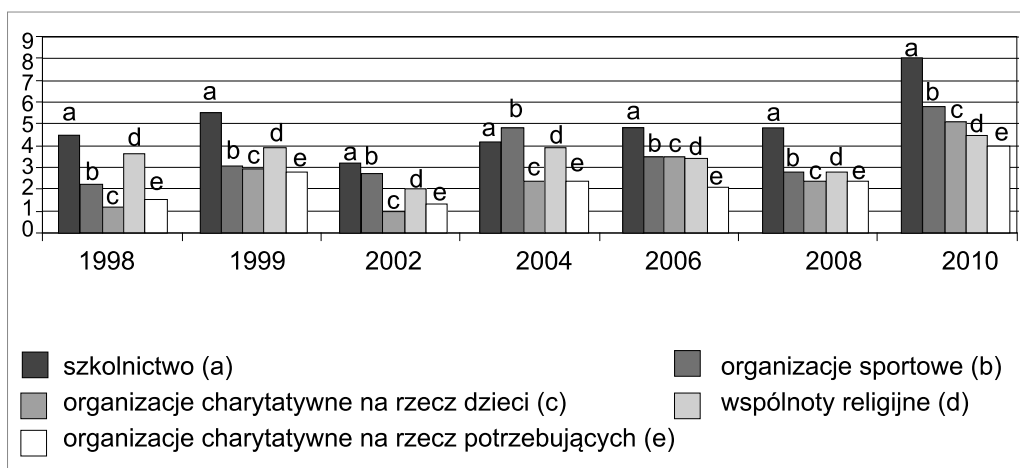
Najwyższym poparciem społecznym w chwili obecnej cieszą się organizacje działające w obszarze szkolnictwa, edukacji i sportu, a po

23 Badanie zostało przeprowadzone na losowej, reprezentatywnej próbie 1011 Polaków w wieku 15 i więcej lat, por. <<http://wiadomosci.ngo.pl/wiadomosci/610720.html>> (dostęp: 19.02.2011).

24 Por. *Aktywność Polaków w organizacjach obywatelskich w latach 1998-2010*, dz. cyt., s. 7.

nich organizacje charytatywne działające na rzecz dzieci. Kolejno poparciem cieszą się wspólnoty parafialne, religijne i wyznaniowe oraz organizacje świadczące wsparcie potrzebującym (innym niż dzieci).

Wykres 6. Wsparcie w procentach dla organizacji pozarządowych wg obszarów ich działania

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych zawartych w badaniu CBOS: *Aktywność Polaków w organizacjach obywatelskich w latach 1998-2010*, dz. cyt.

Jeżeli chodzi o zaufanie społeczne, organizacje społeczne oraz religijne cieszą się większym zaufaniem, niż władza i jednostki administracji państwowej. W latach 2002-2008 Polacy największym zaufaniem darzyli następujące organizacje pozarządowe: Wielką Orkiestrą Świątecznej Pomocy – WOŚP (85%), Caritas (80%) i PCK (79%); wojsko (84%) i policję (75%) oraz Kościół rzymskokatolicki (79%).

Około 68% Polaków ufa władzy lokalnej, 59% sądom, a 56% rządowi. Jednak wielu Polaków nie ufa Sejmowi i Senatowi (44%) ani partiom politycznym (54%)²⁵.

Nie znaczy to jednak, że wymienione podmioty, w tym szczególnie cieszące się najwyższym poparciem organizacje pozarządowe, takie jak WOŚP czy Caritas, są wolne od niejasności w działaniu.

Jak można przeczytać w statucie Fundacji WOŚP, jej celem:

²⁵ Por. CBOS *Zaufanie społeczne w latach 2002-2008*, cyt. za: *Polska 2030. Wyzwania rozwojowe, wyzwanie X – Wzrost kapitału społecznego Polski*, <http://www.premier.gov.pl/rzad/polska_2030_wyzwania_rozwojow> (dostęp: 22.02.2011).

jest działalność w zakresie ochrony zdrowia, polegająca na ratowaniu życia chorych osób, w szczególności dzieci, i działanie na rzecz poprawy stanu ich zdrowia, jak również na działaniu na rzecz promocji zdrowia i profilaktyki zdrowotnej²⁶.

Paragraf 9 ust. 1 Statutu Fundacji przybliży sposoby realizowania tych celów (w brzmieniu dosłownym):

1. Fundacja realizuje swoje cele poprzez:
 - 1) wspieranie finansowe i rzeczowe placówek i instytucji, których zadaniem jest prowadzenie działalności, o której mowa w § 8 – w zakresie celu Fundacji,
 - 2) wspieranie darami rzeczowymi – aparatami lub urządzeniami ratującymi życie innych placówek i instytucji niż określone w pkt. 1,
 - 3) zakup sprzętu, urządzeń i materiałów, służących do realizacji celu Fundacji, i nieodpłatne przekazywanie lub udostępnianie ich placówkom i instytucjom, o których mowa w pkt. 1,
 - 4) prowadzenie programów medycznych obejmujących teren całej Polski oraz baz danych związanych z tymi programami,
 - 5) analizowanie i syntezywanie danych otrzymywanych w ramach prowadzonych baz programowych i prezentowanie tych ogólnopolskich wyników na zjazdach naukowych w Polsce i za granicą,
 - 6) udzielanie pomocy finansowej, rzeczowej i organizacyjnej w leczeniu osób, których przypadki mają charakter szczególny, w tym również świadczenie pomocy osobom poszkodowanym w wypadkach komunikacyjnych,
 - 7) podejmowanie różnych działań mających na celu zapobieganie szerszeniu się i ograniczanie zjawisk patologii społecznych, w tym w szczególności narkomanii, alkoholizmu i przemocy [wytluszczenie wprowadzone przez autora artykułu],
 - 8) prowadzenie szkoleń w zakresie ratownictwa medycznego i udzielania pierwszej pomocy przedmedycznej ofiarom wypadków, ze szczególnym uwzględnieniem ofiar wypadków komunikacyjnych i innych nagłych zdarzeń noszących znamiona kataklizmu,

²⁶ Rozdział II, par. 8 Statutu, <http://s.wosp.org.pl/Files/statut_fundacji_wosp.pdf> (dostęp: 22.02.2011).

- 9) prowadzenie placówek szkolnych działających w systemie oświaty w zakresie edukacji medycznej i ratownictwa medycznego,
 - 10) przyznawanie stypendiów i nagród dla osób biorących udział w realizacji celu Fundacji oraz organizowanie i finansowanie nieodpłatnych konferencji i seminariów w zakresie tego celu,
 - 11) skupianie wokół idei Fundacji ludzi w Polsce i poza jej granicami, w tym w szczególności młodzieży oraz przedstawicieli środowisk twórczych, intelektualnych i naukowych,
 - 12) współpracę z instytucjami państwowymi i samorządowymi, zakładami opieki zdrowotnej, organizacjami pozarządowymi, a w szczególności stowarzyszeniami i fundacjami, oraz osobami fizycznymi, działającymi w zakresie objętym celem Fundacji,
 - 13) upowszechnianie w internecie, w środkach masowego przekazu, w formie audycji radiowych lub telewizyjnych, filmów telewizyjnych, artykułów prasowych oraz reportaży, wywiadów w prasie, radio i telewizji, i za pomocą wydawnictw wiedzy w zakresie objętym celami Fundacji,
 - 14) wspieranie finansowe, organizacyjne i intelektualne przedsięwzięć promujących dorobek z zakresu medycyny i ochrony zdrowia [podkreśl. D.K.-Z.],
 - 15) organizowanie spotkań służących wymianie doświadczeń osób i jednostek prowadzących działalność w zakresie zbieżnym z celami Fundacji, a także upowszechniania tych doświadczeń oraz udzielanie porad i pomocy osobom zamierzającym stworzyć organizacje o podobnym do Fundacji profilu działania.
2. Działalność Fundacji, o której mowa w ust. 1 ma w całości charakter nieodpłatny²⁷.

Pomijając kontrowersje dotyczące działalności i korzyści odnoszonych z funkcjonowania Fundacji osób z Zarządu WOŚP, w tym szczególnie Prezesa – Jerzego Owsiaaka²⁸, to na szczególną uwagę

²⁷ Tamże.

²⁸ Por. K. Świątek, *Święto Serca czy Pieniądza?*, „Tygodnik Solidarność”, cyt. za: <<http://wiadomosci.onet.pl/raporty/swieto-serca-czy-pieniadza,2,3329276,wiadomosc.html>>; <<http://www.rp.pl/artykul/424282.html>>.

Przykładowe opinie różnych for internetowych po informacjach dotyczących WOŚP i J. Owsiaaka można znaleźć na: <<http://wiadomosci>.

zasługuje rozbieżność pomiędzy celami statutowymi WOŚP, a organizowanym – także przez tę Fundację – Przystankiem Woodstock²⁹.

Przystanek Woodstock to ogromny letni Festiwal muzyczny (...). Organizatorem Festiwalu jest Fundacja Wielka Orkiestra Świątecznej Pomocy, która tym letnim koncertem chce podziękować wszystkim wolontariuszom i ludziom wspierającym jej styczniowe, finałowe działania³⁰.

WOŚP sama podkreśla cel, jakim jest właśnie ratowanie życia innych osób, w tym szczególnie dzieci. Większości darczyńców jej działalność kojarzy się tylko ze zbiórką przeprowadzaną na rzecz ratowania chorych, stąd organizowanie Festiwalu, znajdującego się poza statutową działalnością Fundacji, jest wprowadzeniem w błąd co do jasności funkcjonowania oraz podziału zebranych środków³¹.

wp.pl/oid,3129338,thpage,3,wid,10735427,mopinia.html?ticaid=1bcdd&_ticrsn=5>; <<http://forum.cdaction.pl/blog/knockersablog/index.php?showentry=8196>>; <<http://nczas.home.pl/publicystyka/walka-owskiakowego-socjalizmu-ze-zdrowym-rozsadkiem>>; <<http://nczas.home.pl/wazne/gdzie-sie-podzial-luz-i-spontan-jerzego-owskiaka>>; Blog T. Urbanowicza, <<http://blog.urbanowicz.net.pl/2010/12/uwaga-powoli-zbliza-sie-akcja-owskiaka.html>>; <http://www.kontrowersje.net/tresc/wosp_reasumujac> (dostęp do wszystkich źródeł: 22.02.2011).

29 Por. <<http://wosp.org.pl/woodstock>> (dostęp: 22.02.2011).

30 Cyt. za: <<http://wosp.org.pl/woodstock-idea-festiwalu>> (dostęp: 22.02.2011).

31 „Organizacja finału w 2008 roku kosztowała, według sprawozdania finansowego zamieszczonego na stronie internetowej WOŚP, ponad 1,7 mln zł. Wydatki na Przystanek Woodstock pochłonęły dalsze prawie 2 mln zł (dokładnie 1 mln 933 tys. zł). Roczne koszty funkcjonowania samej fundacji wyniosły w 2008 roku ponad 2 mln zł. Już pięć lat temu wiele osób zbulwersowała wypowiedź dyrektora Orkiestry, który podkreślał: «Na 27 mln zł zebranych podczas ostatniego finału tylko 1 mln 200 tys. kosztowało nas zorganizowanie Przystanku Woodstock. Te pieniądze spokojnie otrzymujemy z procentów». Ostatni raz dałam na Orkiestrę. Czyli pan Owsiak zarabia poprzez WOŚP na organizację Woodstocku? Fajnie... Szkoda tylko, że ludzie, którzy dają pieniądze na pomoc dzieciom, nie wiedzą, że odsetki z tych środków przeznaczane są nie na dzieci, ale na imprezkę, która kosztuje, bagatela, 1,2 mln złotych. Kpina” – pisała jedna z internutek na portalu Onet.pl, cyt. za: K. Świątek, *Święto Serca czy Pieniądza?*, „Tygodnik Solidarność”, <<http://wiadomosci.onet.pl/raporty/swieto-serca-czy-pieniazda,2,3329276,wiadomosc.html>>; <<http://www.rp.pl/arttykul/424282.html>> (dostęp: 20.02.2011).

Dodatkowym aspektem organizowanego przez Fundację Festiwalu jest jego specyficzna atmosfera – swobody i bezkarności, działania przedstawicieli sekt, pijaństwa i nadużywania narkotyków³², w wyniku której pojawia się wiele ofiar³³. Organizowanie imprezy, na której dochodzi do – choćby nawet nielicznych – wykroczeń i przestępstw z udziałem nadużywającej alkoholu i narkotyków młodzieży jest całkowicie sprzeczne z celami Fundacji, ujętymi w 7. i 14. punkcie ust. 1, rozdziału II statutu Fundacji (wyróżnionych powyżej).

Największa z wyznaniowych organizacji humanitarnych i charytatywnych w Polsce – Caritas Polska – również nie jest wolna od negatywnych skojarzeń związanych z finansowymi aspektami jej działania, zwłaszcza po wykryciu nadużyć, jakich dopuszczono się w niektórych jej oddziałach³⁴. Także i w tej instytucji można

32 Por. <http://www.lubuska.policja.gov.pl/serwis_informacyjny/wydarzenia/podsumowanie_xii_przystanku_woodstock>; <<http://hyperreal.info/node/3275#axzz1EKvi2dl3>>; <<http://lukaszwarzecha.salon24.pl/148967,na-czym-polega-oszustwo-owskiaka>>; <<http://hyperreal.info/node/5798#axzz1EKvi2dl3>>; <<http://uctok.com/topics38/narkotyki-na-woodstoku-vt454.htm?sid=fa16db5faef7195092138550f4856a55>>; <<http://www.psychomanipulacja.pl/art/przystanek-kriszna.htm>>; <http://www.lubuska.policja.gov.pl/serwis_informacyjny/aktualnosci/bezpiecznie_na_woodstocku> (dostęp do wszystkich źródeł: 22.02.2011).

33 „Festiwal medycznie zabezpiecza Nowy Szpital w Kostrzynie. «W czasie Przystanku Woodstock Izba Przyjęć Nowego Szpitala przeżywa prawdziwą rewolucję. Zwykle w czasie dyżuru przyjmujemy 30 osób. W trakcie festiwalu... ponad 500» – mówi Sergiusz Darlak, koordynator ratownictwa w Grupie Nowy Szpital i jednocześnie kierownik Izby Przyjęć Nowego Szpitala w Kostrzynie. «To niesamowite wyzwanie dla naszego szpitala. Musimy całkowicie zmienić system pracy, ale jesteśmy przygotowani na różne scenariusze». Tomasz Sokorski, lekarz-wolontariusz, na co dzień pracujący w Nowym Szpitalu w Nakle i Szubinie, przyjeżdżający na Woostock regularnie od kilku lat, mówi: «problemy, z którymi mamy do czynienia w szpitalach polowych Przystanku Woodstock są powtarzalne: połączenie alkoholu i upału»”, cyt. za: *XVI Przystanek Woodstock. Droga mamó, drogi tato na Przystanku Woodstock jest bezpiecznie*, <<http://www.mmszczecin.pl/235172/2010/7/28/droga-mamo-drogi-tato-na-przystanku-woodstock-je-st-bezpiecznie>> (dostęp: 22.02.2011).

34 Np. nadużycia na sumę co najmniej 1,7 mln zł wykrył w płockim Caritasie Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych, por. <<http://fakty.interia.pl/prasa/wprost/news/wprost-abp-wielgus-tolerowal-afery-w-caritasie,878023>>; odsprzedawanie darów, por. <http://forum.gazeta.pl/forum/w,64,108206109,108206109,Klopoty_z_darami_Caritas.html>;

zauważyć działania niezgodne ze statutem (przykład statutu Caritas Archidiecezji Warszawskiej)³⁵:

§14 – W dysponowaniu środkami materialnymi Caritas wypełnia wolę ofiarodawców, zgodnie z przepisem kan. 1267 § 3 oraz przestrzega przepisów prawa, w szczególności kan. 1282, 1284 § 1 i 1290.

§15 Nie dopuszcza się następujących czynności:

1. udzielania pożyczek lub zabezpieczania zobowiązań majątkiem Caritas A.W. w stosunku do członków organów lub pracowników oraz osób, z którymi pracownicy pozostają w związku małżeńskim albo w stosunku pokrewieństwa lub powinowactwa w linii prostej, pokrewieństwa lub powinowactwa w linii bocznej do drugiego stopnia albo są związani z tytułu przysposobienia, opieki lub kurateli, zwanych dalej „osobami bliskimi”.
2. PRZEKAZYWANIA MAJĄTKU CARITAS A.W. na rzecz członków organów lub pracowników oraz ich osób bliskich, na zasadach innych niż w stosunku do osób trzecich, w szczególności jeżeli przekazanie to następuje bezpłatnie lub na preferencyjnych warunkach (podkreśl. – D.K.-Z).
3. wykorzystywania majątku na rzecz członków, członków organów lub pracowników oraz ich osób bliskich na zasadach innych niż w stosunku do osób trzecich, chyba że to wykorzystanie bezpośrednio wynika ze statutowego celu Caritas A.W.
4. zakupu na szczególnych zasadach towarów lub usług od podmiotów, w których uczestniczą członkowie jej organów lub pracownicy oraz ich osób bliskich.

W 2003 roku warszawska Caritas otrzymała w darze posiadłość przekazaną przez jej właścicieli z przeznaczeniem na cele charytatywne. Po kilku latach – i śmierci darczyńców – posiadłość tę od Caritas Archidiecezji Warszawskiej (dalej skrót: CAW), nabyła jej wicedyrektor za kwotę 10 000 PLN – kwotę, jak wypowiadają się rzeczoznawcy – zdecydowanie zaniżoną w stosunku do wartości

<http://forum.pomorska.pl/policja-i-agencja-rynku-rolnego-sprawdzaja-czy-w-torunskiej-caritas-byly-nieprawidlowosci-t51156/page__st__40>; brak rozliczeń przekazywanych kwot, por. <http://forum.gazeta.pl/forum/w,64,121476798,121476798,Hala_Katowicka_kasa_i_Caritas.html>; (dostęp do wszystkich źródeł: 22.02.2011).

35 Rozdział VII – *Środki materialne Caritas A.W.*, cyt. za: <<http://www.warszawa.caritas.pl/?id=2&lang=1>> (dostęp: 22.02.2011).

posiadłości³⁶. W wyjaśnieniach udzielonych przez ks. Zbigniewa Zembrzuskiego, Dyrektora CAW oraz Barbarę Czarnocką, zastępcę Dyrektora CAW podano między innymi:

Cena transakcji jest wynikiem negocjacji pomiędzy jej stronami. W odniesieniu do omawianej transakcji nie obowiązywał Caritas AW tryb przetargowy³⁷.

Co – pomimo zgodności z polskim prawem – jest sprzeczne ze statutem CAW (patrz: podkreśl. powyżej).

Oczywiście pojawiające się co jakiś czas niezgodności w działaniu wymienionych i innych organizacji nie przekreślają ogromnego i pozytywnego wkładu NGOs w rozwój humanitaryzmu, ochrony praw człowieka, dobroczynności, świadomości i odpowiedzialności społecznej – zarówno poprzez nieoceniony wkład finansowy, jak i działania doraźne oparte na pomocy osobistej świadczonej przez członków i wolontariuszy wielu organizacji. Należy tylko mieć nadzieję, iż wytyczne ujęte w Kartach Zasad Działania Organizacji Pozarządowych znajdą zastosowanie w życiu codziennym tychże organizacji, tym samym zwiększając zaufanie społeczeństwa do ich działania.

SŁOWA KLUCZOWE:

organizacje pozarządowe, świadomość społeczna Polaków, charytatywność, Wielka Orkiestra Świątecznej Pomocy, Caritas, stowarzyszenia, fundacje, NGOs

Summary

Dominika Karwoth-Zielińska, *Public Perception of NGOs Activities in Poland*

Systemic Transformation in Poland allowed the development of so-called third sector, or NGO sector. Many new NGOs have emerged from the 90s of the twentieth century covering with their activities virtually

36 Por. <<http://www.tvn24.pl/-2,1642463,0,1,caritas-dostal-dom-i-odsprzedal-za-bezcen-wiceszfowej,wiadomosc.html>> (dostęp: 22.02.2011).

37 Cyt. za: <<http://www.caritas.pl/news.php?id=9844&d=6>> (dostęp: 22.02.2011).

all areas of social life. Those already existing further developed and widened its scope of operations. NGOs activity, despite their undeniably positive character, is also heavily criticized. This article describes the attitude of Poles to charity in general, as well as confidence in the selected NGOs on the basis of studies carried out by specialized centers. Various measures taken by organizations to enhance their credibility is also presented here.

Dominika Karwoth-Zielińska, doktor nauk humanistycznych w zakresie nauk o polityce, adiunkt w Uniwersytecie Ekonomicznym w Krakowie.